

BİR BİLİRKİŞİ RAPORU (*)

Dr. Zeki HAFIZOĞULLARI

1- KONU

Bilirkişi, "Sosyalist Partide Parti İçi Demokrasi" isimli panelin bant çözümlerinde TCK'nun 142 ve 312. maddelerinin ihlâl edilip edilmediğini incelemekle görevlendirilmiştir.

2- İNCELEME:

I- TCK'nun 142. maddesi,

a) TCK'nun 142. maddesinde yer almış olan hüküm, 1930 tarihinde kabul edilen ve 1931 tarihinde yürürlüğe konmuş olan, İtalyan Ceza Kanunu'ndan alınmıştır. Söz konusu hüküm anılan kanunun 272. maddesine tekabül etmektedir¹. Böyle bir hüküm kanunumuzun mehzazı olan Zanardelli Kanununda yoktur.

142/272. madde hükmü doktrinde azami tartışma konusu olmuştur. Ancak Antolisei, bu hükmün dönemin siyasi iktidarının siyasi hasımlarını bertaraf etmek için konulduğunu, demokratik hukuk düzenlerinde bu tür bir hükme yer olmadığını, dolayısıyla ceza kanunundan çıkarılması gerektiğini ileri sürmektedir². Ancak, Pannain aksi düşüncededir. Yazar hükmün konulduğu siyasi iklimin önemli olmadığını, demokratik bir hukuk düzeninde bu tür bir hükmün yer alabileceğini, devletin Anayasal düzenini korumaya hakkı olduğunu ifade etmektedir³. Gerçekten, uygulama, Pannain'a hak vermektedir. Zira yazarın da belirttiği gibi, 142/272. maddede öngörülmuş olan suçlar, geçmiş siyasi dönemin siyasi organ ve kurumlarıyla ilgili

* Bu rapora bir davayla ilgili olarak Ankara Devlet güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Savcılığına sunulmuştur.

1 Bkz. Codice penale e norma Complementari, Cura di Giovanni Canso, Ciguiffre Editore, Milano, 1984.

2 Antolisei, Manuale di diritto penale, ps., I), Milano, s. 870

3 Pannain, Manuale di diritto penale, II, Ps., Torino, 1957, s. 194

görülmedikleri içindir ki, 1943 yılından önce işlenmiş olan bu nitelikteki suçları geçersiz kılan kanunun⁴ kapsamına sokulmamıştır. Açıkçası, 142/272. maddenin 1943 yılından önceki ihlalleri üzerine verilen mahkûmiyet hükümleri yok sayılmamış, muteber addedilmişlerdir⁵.

142/272. madde hükmü, İtalyan Anayasasının 3. ve 21. maddelerine aykırı olduğu gerekçesiyle Anayasa Mahkemesine getirilmiş, ancak mahkeme, söz konusu hükmün Anayasaya aykırı olmadığına karar vermiştir⁶. Pannain, 142/272. madde hükmünün “düşüncesini açıklama hürriyetine” bir tahdit getirmediği kanaatinde. Zira demektedir ki, Anayasa’nın 21. maddesinin herkesin kendi düşüncesini; söz, yazı, diğer iletişim araçlarıyla ifade etmeğe hakkı olduğunu hükme bağladığı doğrudur, ancak bizzat hukuk sisteminin bütününden çıkan, Devletin temel menfaatlerinin himayesinin vücut verdiği bir sınır da mevcut bulunmaktadır⁷.

142/272. madde hükmü bizim doktrinimizde de tartışma konusu olmuştur⁸. Mesele 1961 Anayasa’sının yürürlüğü esnasında, “düşüncüyü açıklama hürriyeti” ile ilgili olarak Anayasa Mahkemesi önüne getirilmiştir. Anayasa Mahkemesi, 142/272. madde hükmünün Anayasaya aykırı olmadığına karar vermiştir⁹. Yürürlükteki Anayasa, muhtelif hükümlerinde, Devletin temel menfaatlerinin himayesi zımında, bazı temel hak ve özgürlükleri 142/272. maddede yer alan hükümler paralelindeki hükümlerle kayıtlamış bulunmaktadır¹⁰. Sonuç olarak, çoğulcu bir demokratik hukuk düzeninde, 142/272. madde hükmü “düşüncüyü açıklama hürriyetinin” bir sınırı değildir, tersine “hürriyeti yoketme hürriyeti olamaz” evrensel ilkesinin bir tür uygulamasıdır.

b) 142/272. maddenin getirmiş olduğu yasağın sınırı nedir? Açıkçası, söz konusu hüküm hangi düşüncenin propagandasını yasaklamaktadır? Yasağın sınırlarının iyi belirlenmesi gerekir. Aksi halde “suçlar ve cezaların kanuniliği” ilkesi yanında (An. md. 38, CK, md.

4 1 D.L. 13. Settembre, 1944, n. 198

5 Pannain, Age., s. 194.

6 Corte Cost., Sent. 6 Luglio, 1966, n. 87; Corte Cost, Sent. 18. Luglio. 1973, n. 143

7 Pannain, Age., S. 1941

8 Çelenk, 141.,-142, Üzerine, Ankara, 1976

9 An. Mah. 26.9.1965, K. 53/173, K. 64/40.

10 Gerçekten Anayasa, temel hak ve özgürlüklerinin kötüye kullanılmasıyla ilgili olarak 14. maddesinde “Sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde egemenliğini sağlamak veya sair herhangi bir yoldan bu kavram ve görüşlere dayanan bir devlet düzenini kurmak amacıyla kullanılamazlar” demektedir.

1) insanlığın en büyük icatlarından biri olan “düşünceyi açıklama hürriyeti” de zedelenmiş olur. Doktrindeki düşünceler, 142/272. madde hükmünün, a) bir sınıfın diğer bir sosyal sınıf üzerinde cebren tahakkümünü kurmak suretiyle bir sınıf diktatörlüğünün tesisinin veya cebren bir sınıfı ortadan kaldırmanın (komünistlik, bolşeviklik) propagandasını, b) Devletçe teşkil edilmiş bulunan toplumsal veya ekonomik düzenleri zorla ortadan kaldırmanın (sosyalistlik) propagandasını, c) toplumun her çeşit siyasi veya hukuki düzeninin zorla ortadan kaldırılmasının (anarşizm) propagandasını yasakladığı kanaatindedir¹¹. Hatta söz konusu hükmün; kabaca “burjuva sınıfının tekelci iktidarı” anlamına gelen faşizmin propagandası halinde de uygulanabileceği ileri sürülmektedir¹². Ancak; Pannain, inceleme konusu hükmün, propagandanın konusunu teşkil eden nihai amacı (finalita/ultima) yasaklamadığı ve cezalandırmadığı; tersine bizzat amacı gerçekleştirmeye matuf cebri vasıtayı yasakladığı ve cezalandırdığı kanaatindedir¹³. Gerçekten, Pannain’ın düşüncesinde, her halde bu nedenle kuruluş ve programlarında bu amaçlara yer veren kurulmuş partiler hakkında söz konusu hüküm uygulanmamaktadır. Nitekim komünist parti (İtalyan) işçi sınıfının diktatörlüğünün yahut komünist düşüncenin gerçekleştirilmesine cebir ve şiddet yoluyla gitmeyi istemediğinden bu hükmü ihlâl etmemektedir. O halde sosyal bir sınıfın diktatörlüğüne yol açacak propaganda, cebri vasıtaları zorunlu kılmamak kaydıyla, 142/272. maddedeki suçu oluşturmaz¹⁴. Bununla birlikte, belirtilmektedir ki, bu muhakeme anarşizm doktrini için geçerli değildir, çünkü, bizzat devletin tahribini amaçladığından, şiddetin zaten düşüncenin içinde mevcut bulunduğu varsayılmaktadır¹⁵.

Görüldüğü üzere; İtalyan doktrini, yasağın konusu olan düşüncelerin propagandasına, anarşizm düşüncesi hariç, bir sınır getirmiş bulunmaktadır. Buna göre, komünizm, sosyalizm veya faşizm düşüncesinin propagandası cebri vasıtaları içermemek kaydıyla 142/272. maddenin ihlâline vücut vermemektedir. Böylece, İtalyan Hukuk düzeninde, yasak olan komünizm, sosyalizm, faşizm düşüncesinin propagandası yanında, yasak dışı kalan komünizm, faşizm düşüncesinin propagandası durumu ortaya çıkmıştır. Bu iki durumu ayırmada

11 Pannain, Age., s. 195.

12 Pannain, Age., s. 194 ve dn. 2: Cass., 15 giugno., “Guir. compl.” 1950, n. 5342.

13 Pannain, Age., s. 194.

14 Pannain, Age., s. 194.

15 Pannain, Age., s. 195.

ölçü, propagandası yapılan düşüncenin "cebri" vasıtalarla gerçekleştirilip gerçekleştirilmemesinin istenmesidir. Söz konusu düşünceler, cebri vasıtalarla gerçekleştirilmek istendiğinde suç; diğer halde serbesttir. Türk Hukuk doktrininde 142. madde hemen hemen İtalyan doktrinindeki görüşler doğrultusunda ele alınmaktadır. Gerçekten, doktrinde egemen olan düşünceye göre, 142. madde hükmü genel olarak sol veya daha özeldir Marksist düşünceyle ilgili her hususun ifade ve anlatımını yasaklamamaktadır. Söz konusu hüküm, aşında bir dünya görüşü olarak bilgi nazariyesinden, tarih yorumundan ekonomik ve ideolojik meselelere kadar bütün toplumsal meseleler üzerinde kapsayıcı müşahade, tahlil ve sonuçlar getiren ve Marksizm diye bilinen sistemin ancak bir yönünün propagandasını yasaklamaktadır. Nitekim yukarıda belirtilen dünya görüşü biraz önce örnek kabilinden sayılan alanlarda kendi yaklaşımına uygun müşahade ve genellemelerde bulunduktan sonra Marksist toplum ve devlet biçimine geçmek için zaruri bir yol önermektedir ki, bu da ihtilâl, şiddet yoluyla gerçekleşen işçi sınıfının cebre dayalı sınıf kavgasıdır. TCK'nun 142. maddesi Marksist görüşün işte bu yanının propagandasını yasaklamaktadır¹⁶. Gerçekten TCK'nun 142. maddesinde yer alan "sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerine tahakkümü", "sosyal bir sınıfı ortadan kaldırmak", "memleket içinde müesses iktisadi ve sosyal nizamlardan birini devirmek" kavramları açıkça hep bu cebre dayalı sınıf kavgasına işaret etmektedir. Esasen Anayasa Mahkemesi de bu yorumu kabul etmiş ve cebir unsurunun maddede mündemiç olduğu sonucuna varmıştır¹⁷. Yargıtay, uygulamalarında, doktrine paralel olarak, 142. maddenin bünyesinde cebir unsurunun mündemiç bulunduğu kanaatinde^{18, 18a}.

Ancak 142. maddenin bünyesinde cebir unsurunun bulunduğunu söylemek başka bir şeydir, cebirin neye ilişkin olduğunu söylemek baş-

16 Erem, Türk Ceza Hukuku, C. I. HH., s. 63-4: "Bumadde hükmü" Sosyalizmi yasak etmemiştir. Filhakika mehzaz kanunda mevcut cebir mefhumu kanunumuzda halen mevcut değilse de bundan sosyalizmin dahi kanun dışı bırakıldığı neticesine varılamaz.

16 A. Mah. 26.9.1985, K. 53/173, K. 64/40 (bis).

18 Erem, Age., s. 64: "Maddenin sarahatına ve ihtiva ettiği unsurlara nazaran komünist ve anarşist cemiyetler bu maddenin şumulüne dahil bulunmaktadırlar. Cebir unsurunun maddeden çıkartılması hakkında gerekçe sosyalist anlayışları kastetmemiştir. Bununla birlikte tatbikatta komünizm ile sosyalizm arasındaki farkı, müşahhas hadiselerde tayin kolay olmamaktadır. Zira kanunun tarifî ilmi anlayışa uygun sayılmaz".

18a Ö. As. Yr. Drl. Krl. 12.5.1983 T, 117 E. 122 K. (Hamzaoğulları - İzgü - Gürpınar, Ceza ve Usul Kanunları, Ankara, 1984, s. 210 vd.).

ka bir şeydir. Türk Hukuk doktrininde ve uygulamada cebirin neye ilişkin olduğu konusunun yeterince açık olduğunu sanmıyoruz. Gerçekten, Yargıtay kararları incelendiğinde görülür ki, komünizm düşüncesinin propagandasında, İtalyan doktrin ve uygulamasında olduğu gibi, yasak olan komünizm propagandası, yasak olmayan komünizm propagandası şeklinde bir ayırım henüz gerçekleşmemiştir. Özellikle uygulamada komünizmin bünyesinde zaten şiddet unsurunun var olduğu kabul edilmektedir. Burada komünizmle anarşizmin aynı mantık içinde tutulduğu söylenebilir. Meseleye bu açıdan bakıldığında, hukuk uygulamamızda, sırf işçi sınıfının diktatoryası düşüncesinin, yahut komünizm düşüncesinin propagandasını yapmak, zaten şiddet unsuru bu düşüncenin içinde mevcut sayıldığından, zorunlu olarak 142. maddenin ihlâline vücut verecektir. Böyle olunca, denebilir ki, 142. maddenin uygulanmasında, anarşizm düşüncesinin propagandası da dahil, bir amaç, amacı gerçekleştirmeye matuf bir vasıta ayırımı yapmak, buradan gerçekleşmesinde şiddeti vasıta kılan düşüncüyü, şiddeti vasıta kılmayan düşünceden ayırmak ve bunlardan ilkinin suç, diğerini serbest saymak mümkün gözükmemektedir. Bu demektir ki, yasak olan bir komünizm propagandasıyla serbest olan bir komünizm propagandası ayırımı henüz doktrin ve uygulamada ortaya çıkmış değildir. Komünizm düşüncesi, bu durumda, ancak cebri vasıtalarla gerçekleştirilmesi mümkün olan bir düşünce olarak görülmekte, dolayısıyla bu düşüncenin propagandasının yapılması 142. maddenin ihlâli olarak değerlendirilmektedir.

c) Marksizm, geçen yüzyılda yeni bir düşünce akımı olarak ortaya çıkmış ve çağdaş toplumlarda yeni siyasi örgütlerin doğmasına yol açmıştır. 1917 yılında Lenin eliyle gerçekleştirilmiş olan Rus devriminden sonra sosyalist devletler olgusu ortaya çıkmış, faşizm ve nazizme karşı mücadeleler sonunda bir yandan sosyalist devletler ortaya çıkarken öte yandan liberal devletler bünyesinde komünist partilerin yer aldığı görülmüştür. Bu siyasi/toplumsal oluşum bir tartışmayı da bünyesinde getirmiştir. Bu tartışma kabaca teori ve pratik, yani teori ve teoriyi gerçekleştirmede siyasi örgütlenme ve hangi vasıtalar kullanılarak iktidar olunacağı hususlarıdır.

Gerçekten, 2. Dünya Savaşı sonrasında Liberal devletler bünyesinde yer alan komünist partiler, ör. İtalyan Komünist Partisi, nihai amaç olarak Marksizmi benimsemiş olmalarına rağmen, kendilerine vücut veren anayasalarda belirtilen yollarla iktidar olmayı kabul etmişlerdir. Böylece, bir yandan ihtilalle iktidar olma düşüncesi yanın-

da; varlıklarına vücut veren anayasaların gösterdiği usullerle komünist partilerin iktidar olması düşüncesi ortaya çıkmıştır. Bunun sonucu olarak, ör. İtalya'da, yukarıda belirtildiği gibi, bir yandan cebri vasıtalarla komünizmin iktidar olmasını istemek suç sayılırken, anayasanın gösterdiği usuller içerisinde komünizm düşüncesinin iktidar olmasını istemek suç sayılmamıştır. Bu demektir ki, komünizm düşüncesini iktidar kılacak olan siyasi örgütün, yani komünist partisinin, komünist düşüncüyü hakim kılmada "ihtilâlcî" olması zorunluluğu bulunmaktadır.

Ancak, Marks'ın düşüncesinde komünist partinin temel niteliği ihtilalciligidir. İhtilalcilik; işçi sınıfının burjuva sınıfına karşı verdiği cebre dayalı silahlı sınıf kavgasıdır¹⁹. Silahlı olmayan bir "proleter devrimin" Lenin'in düşüncesinde de yeri yoktur^{19a}. Mao, teori/pratik konusunda daha açıktır.

Mao demektedir ki, bizim nedenimizin güdücü çekirdeği Çin Komünist Partisidir, düşüncemizi güden teorik temel Marksizm-Leninizmdir, ihtilal yapılmak isteniyorsa evvel emirde ihtilalcî bir parti bulunmalıdır. İhtilalcî bir parti olmaksızın, ihtilalcî Marksizm-Leninizm teorisi Marksist Leninist ihtilal stili üzerine oturmuş bir parti olmaksızın, işçi sınıfını, geniş halk kitlelerini gütmek ve emperyalizm ve uşaklarını yenilgiye uğratmak imkânsızdır²⁰. İhtilal bir gala yemeği, artistik bir faaliyet, bir rejim, bir edebiyat faaliyeti değildir; aynı şekilde zarafetle, sükûnetle ve incelikle, gene aynı şekilde tathîl hkla, saygı, sevgiyle ve asaletle yapılamaz. İhtilâl bir hükümete karşı isyandır bir sınıfın diğer sınıfı alaşağı ettiği bir şiddet eylemidir²¹.

Bu durumda, bünyesinde meşru komünist partilerin bulunduğu bazı hukuk düzenlerinin ortaya çıkardığı düşünce tarzı bir tarafa bırakılırsa, Marksist-Leninist devlet düzenlerinin karşıtı olarak alınan kapitalist devlet düzenlerinde Komünizm (Marksizm-Leninizm) düşüncesinin gerçekleşmesi, zorunlu olarak ancak komünist partinin güdümünde veya öncülüğünde "proleterya ihtilali"yle mümkün görülmektedir²².

19 Marks-Engels, Manifesto del partito Comunista, Tradotto dall'edizione critica del Marks - Engels - Lenin, Istituto di Mosca con introduzione a cura di Emma Cantimori Mezzamonti, Einaudi editore, Torino, 1967, s. 100 vd., 108 vd., 113 vd., 147 vd., 243 vd.

19a Lenin, Stato e rivoluzione, Editore Riuniti, Roma, 1968, passim, özellikle s. 71 vd.

20 Mao Tse Tung, 1 pensieri, Il libro delle guardie Rosse, Avanzini e Toracca editori, Roma, 1969, s. 9.

21 Mao Tse Tung, Age., s. 14.

22 Mark - Engels, manifesto, passim; Lenin, Stato, passim; mao, 1 pensieri, s. 13 vd., 36 vd. 50 vd., mao'ya göre "Her komünist şu gerçeği anlamalıdır: Siyasi iktidar silahın namusundan doğar". Age., s. 37.

II- Sanıkların beyanları:

A, "Sosyalist partide parti içi demokrasi" panelinde yasal olarak sosyalist partinin kurulması şartlarının mevcut olduğunu, sosyalist partinin kurulmasının mücadele konusu olduğunu, devrimci olan her çabanın güçlüklerle karşılaştığını, yasal sosyalist parti platformunda ısrar etmeden, önlerindeki devrimci görevleri yerine getiremeyeceklerini, kapitalizmin insanlığın problemlerini çözmede yetersiz kaldığını, tek alternatifin emekçi alternatifi ve sosyalizm olduğunu, sosyalist solun daha 1960'larda sahneye çıktığını, sosyalist bir partinin Türkiye için vazgeçilmez bir ihtiyaç olduğunu, panelin konusunun sosyalist partide parti içi demokrasi olduğunu ileri sürmektedir.

H, konuşmasında, sosyalist partide parti içi demokrasiyi tartışmaktadır: Sosyalist toplumlarda yahut sosyalizm yolunda ilerleyen, sosyalizmi inşa etmek problemiyle yüzyüze bulunan toplumlarda... parti içinde demokrasinin güdükleşmesi toplum içinde de güdükleşmesi sonucunu doğurmaktadır. Sosyalist toplumda toplum içinde emekçiler arasında çeşitli kesim farklılıkları ve az çok bu kesim farklılıklarına tekabül eden düşünce farklılıkları olması ve bunun parti içinde farklı fikirler olarak yansımaları doğaldır. Bundan dolayı, halka tanınan demokrasinin daralması ve güdükleşmesi ile parti içindeki demokrasinin daralması ve güdükleşmesi arasında çok yakın bir ilişki doğmuştur. Sosyalist toplumlarda, sosyalist partiler sosyalist toplumda var olan düşman unsurlarla geniş halk kitleleri arasındaki çelişmenin kapsamını yanlış değerlendirmişlerdir. Bence bu çelişmenin kapsamını çok genişletmişler ve aslında halk içinde özgür tartışma, ikna ve hoşgörü yoluyla halledilecek meseleleri düşmanca çelişkiler kapsamına sokmuşlardır. Türkiye'ye geçiyorum. Monolitik ve yekpare bir parti anlayışı ve yekpare bir sosyalist toplum anlayışı Türkiye pratiğini 1960'lar sonrasında şiddetlenerek yansıtmıştır... Bunun nedeni... kitlelerden ve gerçeklerden kopuk eylem çizgileridir. Pratik şunu gösteriyor. Bir başka izlemde aşağı yukarı aynen sosyalizmi inşa tecrübelerine giren toplumlarda olduğu gibi henüz bir sosyalizmi inşa sorunuyla yüzyüze bulunmayan "devrim öncesi toplumlarda" parti içi demokrasi ile partinin kitlelerle ilişki kurması arasında çok yakın bir paralellik vardır. TİP 1960'ların başında Türkiye'deki o zamanki mevcut sosyalist birikimi kucaklayan bir parti olarak kuruldu. (Bu dönem) devrimci fikirleri kitlelere yayma dönemidir. (TİP) devrimci fikirleri kitlelere yaydı. Özetlersek: "devrim için savaşmayana sosyalist denmez" formülü ile ifade edilebilecek siyasi mücadeleyi, top-

lumsal mücadeleyi, ülke gerçeklerine, ülke koşullarına bakmaksızın dar anlamda tanımlanmış bir savaşa indirgeyen pratikler kitlelerden... kopmuşlardır.... Bu gün bir sosyalist parti süreci içindeyiz. Çünkü Türkiye’de siyaset, partili bir siyasettir; kitleler yasal partiler aracılığıyla yapılmayan siyaseti siyasi mücadele olarak kabul etmemektedirler. Türkiye’nin bugünkü koşullarında bu çok açık bir gerçektir, (o nedenle) bir sosyalist parti olmadan kitlelerle birleşmenin ve kitleleri eğitmenin.... seferber etmenin başka her hangi bir geçerli ve kapsamlı formülü olmadığı için yasal sosyalist parti bence bu sorunun cevabını oluşturmaktadır. Şimdi aynı kitle bizi kaçınılmaz olarak sosyalist parti formülüne götürmektedir. Neden birleşik sosyalist parti, çünkü; bugün Türkiye’deki kitlelerin ileri unsurlarına sosyalizm ve devrim isteyen ileri unsurlarına ulaşmanın başka yolu yoktur.... Türkiye’de bir sosyalist birikim vardır, ancak bu çok kesimli akımlara, fraksiyonlara bölünmüştür.... Eğer bir birleşik sosyalist partide birleşsek Türkiye’deki sosyalist birikimin önemli unsurları olarak birleşsek bir kere kitlelerin ileri unsurları nezdinde “teftişli” bir çekim merkezi yaratabileceğiz. Ve (bu) kitlelerin bir katılma merci olacaktır. Bunun oluşabilmesi birleşik sosyalist partinin bu kitlelerden kitlelere diyalektiğini başlatabilmesi demektir. Bu tablo bizim önümüze parti içinde geniş bir sosyalist demokrasinin gerektiğini koyuyor... Bir birleşik sosyalist parti içinde Türkiye tecrübeleri ve evrensel tecrübeleri ve evrensel tecrübeleri ışığında geniş bir kanaat çeşitliliği ve fikir çeşitliliği, demokrasi olması gerektiğine inanıyorum.

C, partileri “devleti ele geçirmenin” “iktidar olmanın” mücadele araçları olarak nitelermekte, partinin niteliğinin devlete yansıtacağını, belirtmekte konu sosyalist parti olduğuna göre bir partinin içinde emekçinin işçinin aydınının yeri ne ise, o partinin mücadelesi sonunda ele geçirilen devlette de yeri odur, demektir: “Kapitalist üretim ilişkilerinin egemen olacağı bir devlete varmak üzere yola çıkmış partilerin yapısıyla sosyalizm için mücadele veren partilerin yapısı birbirine hemen hemen hiç benzemez. Biçimde farklı olmalıdır. Düşünelim ki gündemimizde konuştuğumuz parti legal bir partidir. Legal partiler içerisinde partinin üyelerinin hiç birine kendi partisyle ilgili bir sis perdesi çekmek kimsenin hakkı değildir. Legal partiler sosyalist partiler yasına göre kurulurlar. Legal partilerle illegal partileri ayırmak zorundayız. Geçmiş deneyimlere göre legal partilerde hırsız-polis oyununun kazanıldığı görülmemiştir. Hırsız-polis oyunu bir yandan kaybedilirken partilerin asıl fonksiyonunu da yitirdiğini görürüz. Biçimlenmeyen çok iyi militan nitelikli militan olmayan hazır

kimi gençlerimizin böyle hırsız-polis oyunlar içerisinde legal partilerde heder edildiğini görürüz. Her şeyi kuralıyla yapmak zorundayız.... size demokrasiyi sanki her derde devaymış gibi sundum. (Bunu) bilerek yaptım.. Dünyada tüm sömürülenlerle dayanışma arzunu, kararlılığını tanıması ancak sosyalist demokrasi içerisinde olur.... Ben sosyalist partilerde yer alması gereken ilkeleri sunmak istiyorum.... Sosyalist partilerde tabanın egemen olması... tepeden inme disiplin kabul edilmemelidir... Partinin her kademesinde işçilerin, emekçilerin ağırlıklı olması gerekir. Her üye görüşlerini üst kademelere iletme hakkına sahip olmalıdır. Bu söylediğim şeyler 12 Eylül hareketleri tarafından kapatılan sosyalist devrim partisinin tüzüğünde büyük çoğunlukla yer almış ve bir bölümüyle uygulanmış maddelerdir. Ama her halde bu saydığım ilkeler Leninist parti modeliyle gerçekleştirilemez, çünkü Leninist parti modeli merkeziyetçiliği öneren bir modeldir... Lenin'in önerdiği bu parti modeli uygulamada aynı ürünü vermiştir. Nitekim Lenin komünizmin çocukluk hastalığında her şeye 19 kişilik merkez komitesinin direktifi olmadan Cumhuriyetimizin hiç bir devlet kuruluşunda organ hiç bir ciddi konuda karar alamaz diyor. Şimdi böyle bir parti modelini benim sunduğum ilkeler içine sığdırmak, benim sunduğum ilkeleri bu parti modeline sığdırmak mümkün değildir. Öyle bir parti modeli.... içinde zaten Stalin emekçileri, işçileri, köylüleri bir çalışma yığını, emek yığını haline getirmiş ve daha sonra da polisiye bir takım uygulamaları Stalin bu örgüt biçiminin kendine verdiği avantajlarla elde etmiştir. Lenin o dönemdeki bu örgütlenmesini tabii Çarlık Rusyasının o dönemki koşullarına uygun olarak yapmıştır.

S, Türkiye'nin son 25 yıllık tarihine bakıldığında, yani sosyalizmin yavaş yavaş kitleleşmeye başladığı dönemin tarihine bakıldığında, bu dönemin birkaç alt bölüme ayrılabileceğini söylemektedir. Bu konuyu açıkladıktan sonra, S, "Benim burada bahsedeceğim sosyalist partiler sosyal demokrat parti geleneğinden gelen partiler değil, kesin olarak Marksist bir gelenekten gelen, bu gelenekten kopmamış sosyalist partiler içinde parti içi demokrasiden söz edeceğim" demektir. S, Leninist örgüt teorisi ve Leninist örgütlenmeyi, batıdaki kitle komünist partisi Lenin'in örgütlenmesini açıklamakta, Gramsci'nin merkeziyetçiliğe yönelttiği eleştirileri değerlendirmekte, ve sonuç olarak şunu demektedir.... "Devrimci sosyalist parti teorisini bu parti teorisinde ele alınan sorunların basit bir örgüt teorisi olmadığını fark ederek... olaya yaklaşmak gerektiğini düşünüyorum. Sadece bir ör-

gütün iç işleyişinin, bu işleyişe ilişkin kuralların bir teorisi yapılmıyor. Bu bağlamda yapılan, bir yandan sınıfın siyasetle, sınıfın devrimci teoriyle ilişkilerini ele almak bir yandan sınıfın kendi içindeki katmanlaşma sorununu ele almak ve bu katmanlar arasındaki ilişkileri ortaya koymaya çalışmak, dolayısıyla aslında devrimci sosyalist parti teorisi sadece bir örgüt teorisi değildir, aynı zamanda sosyalizme ilişkin bir takım gözlemler ve teoriler içermektedir. Bunlar gözönüne alırsa... parti içi demokrasinin sağlıklı bir demokrasi ve sosyalizmin kurulması için önemini kavramaya başlamanın anahtarını yakalamışız demektir". Daha sonra, S, Polonya ve Arnavutluk Komünist Partilerindeki iç mücadeleleri ve uygulamaları değerlendirmekte ve uygulamaları eleştirmektedir. Sonuç olarak şu denmektedir. "Türkiye'de alışık olmadığımız bu kavram, "parti içi demokrasi"yi ciddiye almak, demokratik merkezîyetçiliği gerçek tarihsel anlamıyla ele almak ve uygulamaya çalışmak bizim için, gelecek için, hangi parti çerçevesinde yer alırsak alalım son derece (önemlidir).

Sosyalist partide parti içi mücadeleyi değerlendiren H, Lenin ve Stalinin uygulamalarına değinmekte, Lenine monolitik parti teorisinin mal edilemeyeceğini, Stalin döneminde Sovyetler Birliği'nin sosyalist karakterini koruduğunu ileri sürmektedir. Berktaş'a göre, Sovyetler Birliğinde en ileri çizgi sosyalizm; Lenin, Stalin değil Troçki'dir. Troçki köylülük, sanayileşme temposu, sürekli devrim, bölgesel devrim, kapitalizmin istikrar koşulları vs. konularında Stalin'den daha solda görülmektedir. Sosyalist partide demokrasi burjuva partilerinden çok daha ileridedir, H, TİKP'in Tüzük ve programının deneylerinden yararlanıldığında parti içi demokrasiyi sağlayıcı nitelikte görmektedir. H, bu noktada bir profesyonel devrimcilik kavramına yer vermektedir. Ona göre, parti içinde bazılarının profesyonelleştirilmesi gerekmektedir; profesyonel sosyalistler, profesyonel devrimciler kadrosunun sosyalist partilerde belli bir rol oynaması kaçınılmazdır.

C, diğer konuşmacıların sözlerini değerlendirdikten sonra Türkiye işçi partisi deneyini incelemekte "millî demokratik devrim stratejisi üzerinde durmakta, M.A.'nın Çekoslovakya olaylarını kınadığını, buna antikomünist hareket dendiğini ifade etmekte, Rusya'nın Türkiye bakımından bir tehlike oluşturup oluşturmadığını tartışmakta, oluşturmadığı sonucuna varmaktadır.

S, Lenin, Stalin tartışmasını bırakıp bugün Türkiye'de ne yapılması gerektiği tartışmalıdır demektedir, Stalin'in parti anlayışının ele-

tirisini yapmakta, Troçkist düşünceyi değerlendirmekte, şunları söylemektedir: "Benim bugün Türkiye'de sosyalist mücadele ve demokrasi mücadelesi açısından gerekli gördüğüm işçi sınıfının gerek ideolojik gerekse siyasal olarak burjuvaziden bağımsızlaşmasını sağlayacak özel olarak da işçi sınıfının sosyal demokrasinin hegemonyası altında kalmasına karşı mücadele edecek ve giderek sosyalizm konusunda tartışmaları derinleştirerek işçi sınıfının örgütlenmesine olumlu etkiler yaratacak bir işçi kitle partisi perspektifi, bu işçi kitle partisi şu demektir; işçi sınıfının gelişen katmanları ve gelişmekte olan katmanlarıyla bütünleşecek bir partiyi onları geliştirecek onları bağrında taşıyacak bir partiyi oluşturmak demektir; ancak bunu yapabilmek demek bunun bir öncü partide bir devrimci partide ayrı tanımlanması demektir; buradaki ayrılık sınıfının öncüsüyle sınıfın nisbeten gelişmiş çeşitli katmanlar arasındaki ayrılık çizgileri birbirinden ayırmak istemektir; öncü parti sınıfının öncüsünü ise devrimci sosyalistler* kucaklayabilir. Bu demektir ki, sosyalistler arasında işçi kitle partisi kurulması söz konusuysa ayrımlar yapılmadan çok sınırlı bir programla ama esas olarak burjuvazinin ideolojik ve siyasal hegemonyasından bağımsızlaşmak için bir parti kurulabilir. Bu çok farklı anlayışta sosyalist çizgilere, üstelik geçmişte sadece partileşmiş olanlara değil partileşmemiş olanlara da gidilmesini, onlarla sabırlı bir diyalog içerisinde ortak bir platformun bulunabilmesi çabasını gerektirir. S, daha sonra, enternasyonalizmden söz etmekte, sosyalist partinin kitle partilerinden farklı olduğunu vurgulamakta, Avrupa işçi sınıfının devrimci bir örgüt kuracak olgunluğa erişmediğini söylemektedir.

C, Sosyalist parti içindeki demokratik merkezîyetçiliği incelemekte, demokratik örgütlerde gerçekten demokrasi yaşanabilseydi antidemokratik müdahaleler sonucu bir takım partilerin ve demokratik örgütlerin kapatılması o kadar kolay olmazdı demektedir, Lenin'in döneminin dünyada en demokratik ülke pratiği olduğunu, Lenin varken Marksizm-Leninizmin olmadığını bunun Stalin zamanında Marksist düşünceye girdiğini, hatta Marks zamanında da Marksizm olmadığını, bunun daha sonra icat edildiğini söylemekte, anlattıklarının sonucunda bu günkü şartlarda legal birleşik sosyalist partinin kurulmasından yanamısınız, bunun için bu mücadelede varmışınız sorusunu sormakta kurulacak legal partinin bir çok güçle karşılaşacağını belirtmektedir. C, ben Türkiye'nin ve dünyanın insanların tek kurtuluş umudu sosyalizm görüşüyle yaşadığım sürece yeteneklerim,

* Ashından iki satır çıkarılmıştır.

yaşamım elverdiği oranda, bu mücadelenin içinde varım” demektedir. C, proleterin işlevini tartıştıktan sonra, aydının en iyi yapacağı şey vardır, proleterin en iyi yapacağı şey vardır, devrim ancak proleteryanın yapacağı şeydir, demokrasi sosyalizmin ana ögesiştir, demokrasısız sosyalizm olmaz, sosyalizmsiz de demokrasi olmaz demektedir ve demokratik devrim meselesinde birleşmediğini, ancak parti kurmada birleştiklerini ifade etmekte, Leninist modeli eleştirenlere cevap vermektedir.

S, sosyalist partide parti içi demokrasinin ne olduğunu ancak başka ülkeleri ve sosyalizmin tarihini incelemekle mümkün olabileceğini, sosyalistlerin kendilerine bahşedilen alanda değil, daha da ötesinde her türlü legal olanağı kullanmasının kural olduğunu, devrimci sosyalist partisine göre işçi sınıfının sınıf bilincinin, politik bilincinin en ileri unsurlarını bağrında topladığını, bu anlamda sosyalist partinin bir kitle partisi olduğunu ileri sürmekte ve Türkiye’deki sosyalist hareketi tahlil etmektedir. Son olarak H kitlelere ulaşmanın ne olduğunu, ülke koşullarından bağımsız bir mesele olmadığını, son tahlilde kitlelere dayanarak düzeni değiştirmenin halka dayanarak devrim yapmaya bağlı olduğunu bugün Türkiye’de yasal siyaset yapmanın yasal sosyalist siyaset yapmanın mümkün olduğunu, Türkiye’de bir birleşik sosyalist partinin kurulması olanaklarının mevcut olduğunu ileri sürmektedir: Bugün kurulacak bir sosyalist partinin gerek sınıfa ve sınıfı ileri unsurlarına devrim isteyen radikal unsurlara dayanması, kitleleri seferber etme ve kitlelere önderlik etmenin niteliği, kısaca öncü hareketleri zaman içinde ve hepimizin ortak çabalarıyla ve zikzaklı bir pratikten geçerek netleşecek ve gelişecektir.... adı kitlese işçi partisidir. Bundan sonra öncü partidir.... Bence sosyalist devrim partisinin tüzüğündeki hükümlerin demokrasi açısından çok bir geçerliliği kalmaz... aslında benim sosyalist toplum hakkındaki anlayışlarını geniş olarak benimsediğim ve burada tekrarladığım çağımızın devrimcilerinden Mao kendisi esaslı bir Stalin eleştirisi ortaya koymuştur.

A,... 1946-47-54’de yasal parti girişimleri var, fakat benim kast ettiğim yasal sosyalist parti platformuna işçi sınıfını çıkararak uzun süre o platformun kullanılması anlamındaydı. 46-47 ve 54’deki şeyler birer girişim olarak kalmuş, ancak 1961 ’den sonra işçi sınıfı yasal sosyalist parti platformunu kullanmıştır²³.

23 Bu incelemedeki ifadelerin bir çoğu, inceleme konusu bant /özümünden aynen veya kısaltılarak alınmıştır.

III- Bant konusu ile ilgili bazı kavramlar:

İnceleme konusu bant çözümünde sosyalizmden ve sosyalist devrimden söz edilmektedir. Sosyalizm terimi, genelde sosyal demokrasi-den komünizme kadar birçok düşünce akımını içinde barındıran bir terimdir²⁴. Ancak teknik anlamda sosyalizmle, çok zaman sosyalist ve Marksist düşünceler anlaşılmaktadır²⁵. Hatta sosyalizmle Marksizmi ayırmada Marksizm yerine komünizm veya bilimsel sosyalizm denmektedir²⁶. İnceleme konusu bant çözümlerinde konuşmacıları, sosyalizmden; sosyalist devrimden söz etmektedirler. Yukarıdaki alıntılar gözönüne alındığında, konuşmacıların Marksizm dışındaki sosyalizmden değil Marksizmden, yani Marksizm anlamında sosyalizmden söz ettikleri görülür. Konuşmacıların sözünü ettiği sosyalist devrim Marksçi düşüncedeki "proleterya devrimi"dir. Konuşmacılar sık sık devrimci sosyalist partiden söz etmektedirler. Konuşmacıların anlayışında, ismine ne denirse densin, devrimci sosyalist parti Marks-Lenin-Mao'cu düşüncede ifadesini bulan partidir. Bu parti de komünist partisidir²⁷. Gerçekten, konuşmacılar, sosyalist ülkelerdeki "pratiği" değerlendirmekte ve buradan Türkiye'de kurulması düşünülen sosyalist partide parti içi demokrasi tartışılmaktadır".

Öte yandan konuşmacılar "demokrasi"den söz etmektedirler. Konuşmacıların demokrasi dediği "Marksist demokrasi"dir. Burada "parti içi demokrasi" ile kastedilen "Marksist düşünceye göre teşekkül etmiş veya edecek bir partide parti içi demokrasidir.

Konuşmacılar "sınıf"tan "proleterya'dan", "burjuva'dan" "Emekçi'den söz etmektedirler. Tüm bu kavramlar, yukarıdaki alıntılardan anlaşılacağı üzere Marksçi düşüncedeki anlamındadırlar. Böyle olunca, konuşmacıların konuşmasını, her hangi bir parti içerisinde demokrasi tartışması olarak almaya imkân yoktur. Hatta en geniş anlamda sosyalist partiler içerisinde demokrasi tartışması olarak anlamaya da imkân olmamak gerekir. Konuşmacılar Marksist-Leninist düşünce doğrultusunda parti içi demokrasinin nasıl olduğunu ve nasıl olması gerektiğini tartışmaktadır. Gerçekten, S, "burada bahsedeceğim sosyalist partiler sosyal demokrat parti geleneğinden partiler değil,

24 Mosca G., Storia delle dottrine politiche, Laterza, Bari, 1966, s. 207 vd., 214 vd., 257 vd., 272 vd.

25 Bkz. Duverger M., Introduzione alla politica, Laterza, Bari, 1966, s. 261 vd.

26 Lenin, Age., s. 60.

27 Mao Tse Tung, Age., b. 9 vd.; Lenin. Age., s. 85.

kesin olarak Marksist bir gelenekten gelen bu gelenekten kopmamış sosyalist partiler içinde demokrasiden söz edeceğim”, demektedir.

Konuşmacılar, “devrim”den, sosyalist devrimden, proleterya devriminden söz etmekte, ancak devrimin ne olduğunu söylememektedirler. Marksçı-Leninici düşünce de devrimin anlamı bellidir. Devrim, komünist parti öncülüğünde proleteryanın devleti ele geçirmek için verdiği silahlı kavgadır²⁸. Marksizm-Leninizmi sosyalist ülkeler deneyiminde ele alıp, devrime örgütlü şiddet hareketi dışında bir anlam vermek pek kolay olmamak gerekir. Devrim bir mücadele sonunda elde edilen toplumsal düzen olarak alındığında bile, Marksizm-Leninizmde devrim, silahlı mücadeleyi ve bu mücadele sonunda kurulan toplumsal düzeni ifade etmektedir²⁹. Bu durumda, konuşmacıların bir yandan “legal” platformda bir sosyalist partiden söz etmeleri, öte yandan sosyalist ülkeler deneyimini muteber görmeleri ve tartışmalarını bu deney üzerinde yürütmeleri, hatta Avrupa komünizm deneyine yervermemeleri ve reddetmeleri düşüncelerinden bir çelişki olarak ortaya çıkmaktadır.

Konuşmacılar “demokrasi”den, “parti içi demokrasi”den söz etmektedirler. Marksist-Leninist düşüncede de demokrasiden hemde çok sık söz edilmektedir. Ancak, Marksist-Leninist düşüncede demokrasi Marksizm-Leninizmin, karşıtı olarak gördüğü ve genelde faşizmle ifade ettiği kapitalist düzenlerdeki demokrasi anlayışından tamamen farklıdır^{29a}. Konuşmacılar, alıntılardan da açıkça görüldüğü üzere, demokrasiden, Marksist-Leninist düşüncede ifadesini bulan demokrasiyi anlamaktadır.

b) Marksist düşünce, açıkçası Marksizm-Leninizm düşüncesi teori ve pratiğiyle birlikte bir bütün teşkil etmektedir. Marksizm-Leninizm’de pratik Marksist-Leninist düşüncenin toplum hayatında gerçekleşmesi yol ve vasıtaları, açıkçası teorisinin uygulamaya intikali kuralları olarak tanımlanabilir³⁰. Marksist-Leninist düşüncenin temel taşlarından birisi ve en zorunlusu komünist partidir³¹. Komünist parti sosyalist devrimi gerçekleştirmekte öncüdür, emekçi kitleler

28 Lenin, Age., s. 71 vd., 76 vd.

29 Lenin, Age., s. 71 vd., 76 vd.

29a Mao Tse Tung, Age., s. 43 vd.; Lenin, Age., Passim, Özellikle s. 153 vd.; Duverger, Siyasi Rejimler, çev. Dr. Yaşar Gürbüz, İstanbul, 1863, s. 115 vd.; Deschamp, Marksizm, çev. Sunit Kemal Yetkin, İstanbul, 1965. Marksist düşünce hakkında bkz. Marks - Engels, Opere Scelte, a cura di Luciano Gruppi, Editori Riuniti, Roma, 1966.

30 Mao Tse Tung, Age., s. 10.

31 Mao Tse Tung, Age., s. 11 vd., 13 vd.

parti organizasyonu ve önderliği içinde proleter devrimi gerçekleştireceklerdir³². Gerçekten Mao, "Çin Komünist Partisi tüm Çin ulusunun güdücü çekirdeğidir, bunsuz sosyalizm zafere ulaşamaz" demektedir³³. Yukarıda da belirtildiği gibi, Mao, Marksçı-Leninci düşüncede teori ve pratiği en iyi şekilde tanımlamıştır. Mao, "meselemizin güdücü çekirdeği Çin komünist partisidir, düşüncemizi güden teorik temel Marksizm-Leninizmdir"³⁴ diyerek Marksçı-Leninci düşüncede teori ve pratiğin bir bütün olduğunu açıkça ortaya koymuştur.

Bu durumda, Marksçı-Leninci düşüncelerin düşünce platformundan çıkarılıp örgütlü bir mücadele biçimine dönüştürülmesi hususundaki tartışmalar, içinde bir teori tartışmasına açıkça yer vermiş olmasa bile, Marksizm-Leninizm düşüncesinin açıklanmasından başka bir şey değildir, çünkü organik bir bütünün bir parçasının açıklanmasını Marksizm-Leninizm düşüncesi sayarken, bunun diğer parçasının açıklanmasını Marksizm-Leninizm düşüncesi saymamak mantıksal bir çelişkidir. Konuşmacılar, yukarıdaki ahntılardan anlaşıldığı üzere, Marksist Leninist düşüncenin pratiğini tartışmaktadırlar. Konuşmacılar, sosyalist ülkelerde Marksist-Leninist pratiği değerlendirmekte bu bulgulardan hareketle Türkiye deneyiminde sosyalist partide parti içi demokrasinin ne olması ve partileşmenin nasıl olması gerektiği üzerinde durmaktadırlar. Konuşmacılar, Türkiye'de "yasal sosyalist parti kurma" imkânının bulunduğu varsayımından hareket etmekte ve Türkiye'deki siyasetin partili siyaset olması esnasından hareketle bir sosyalist parti olmadan kitleleri birleştirmenin mümkün olmadığı, dolayısıyla devrim için savaşmanın mümkün olmayacağını ileri sürmektedirler. Konuşmacıların yukarıya aktarılan bu ve benzeri düşünceleri, konuşmacıların Marksist-Leninist düşüncede teoriyi değil, pratiği tartıştıklarını göstermektedir. Bu, esaslarını Marksist-Leninis-Maoist düşüncelerden alan Marksizm-Leninizmin bir açıklamasından başka bir şey değildir.

c) Sosyalist ülkelerde, ülkelere sosyalizmi getiren sosyalist partilerle, çok partili demokratik düzenlerde; yani Marksçı-Leninci bir terminolojiyle, kapitalist ülkelerde yer alan komünist partileri farklı şekilde mütalaa etmek gerekmektedir.

32 Mao Tse Tung, Age., s. 10.

33 Mao Tse Tung, Age., s. 9.

34 Mao Tse Tung, Age., s. 9.

Batı Avrupanın bazı ülkelerinde faşizm ve Nasyonal sosyalizme karşı savaşı yürüten komünist partiler ikinci dünya savaşı sonunda savaşı sürdüren partilerle birlikte Anayasal düzenlerde yer almışlar, iktidara geliş yolu, olarak da Anayasalarının koyduğu esasları benimsemişlerdir. Bu ülkelerden ör. İtalya'da, yukarıda belirtildiği üzere, komünizm düşüncesinin bir serbest alanı yanında, bir yasak alanı doğmuş, bunun ölçüsü de cebri vasıtalar kullanılarak iktidara gelmeyi istemek olmuştur. Buna karşılık, sosyalist ülkelerde sosyalizmi gerçekleştiren sosyalist partilerin mantığında "devrim" ilkesi bulunmaktadır. Bu partilerin amacı, varlığı nedeni devrimle iktidar olmak veya devleti ele geçirmektir. Kuşkusuz devrimle iktidar olan, yani devleti ele geçiren, açıkçası sosyalist devleti kuran sosyalist partinin sosyalist devrim süreci tamamlanıp iktidar olduktan sonra (kuşkusuz bu halde tek bir parti söz konusu olmaktadır) artık yeniden bir devrim yapması yani devleti ele geçirme anlamında devrimci olması mümkün olmaz. Aksini düşünmek kuşkusuz mantıksal çelişki olur. Bu noktada, Marksist-Leninist düşüncede "sürekli devrim" denen şey, sosyalist partinin bir sınıfın varlığına son vererek sosyalist düzeni kurması değil, sosyalist partinin değişen dünya ve toplum koşullarında Marksist-Leninist düzen içinde kalarak kendisini yenilemesidir³⁵. Bu açıdan bakıldığında, sosyalist ülkelerde sosyalizmi kuran sosyalist partilerin hep ihtilalle devleti ele geçirdikleri, burjuvaziyi yok ettikleri, dolayısıyla Marksist-Leninist düşünceye göre sınıfsız toplum yarattıkları görülür. Konuşmacılar, her ne kadar "legal platformda" kalmaktan söz etmekteiseler de, yaptıkları örneklemeler "ihtilalci sosyalist partiler" yani Marksist-Leninist partilerdir. Bu partilerin de temel niteliği, ortaya çıktıkları şartlar itibariyle "ihtilalci" olmalarıdır, yani silahlı mücadeleyle devleti ele geçirmiş olmalarıdır³⁶. Konuşmacıların esasta sözünü ettiği, bünyesinde demokrasiyi tartıştığı sosyalist parti, bu belirtilen nitelikteki sosyalist parti, yani Marksist-Leninist düşüncenin "komünist parti" dediği partidir.

IV. Değerlendirme.

Konuşmacılar, ortak bir noktadan hareket etmektedirler. Bu, Türkiyede, "legal platformda" bir "sosyalist partinin" kurulabileceği düşüncesidir. Zaten, konuşmacılar, yukarıdaki alıntılarda da görüldüğü üzere, böyle bir hususu mümkün gördükleri içindir ki, "sosyalist

35 Mao Tse Tung, Age., s. 134 vd.

36 Lenin, Age., s. 79.

partide parti içi demokrasi"yi tartışmaktadırlar. Lakin belirtelim ki, Türkiye'de "sosyalist parti" mevcut hukuk düzeni karşısında kurulabilir mi kurulamaz mı meselesi, bilirkişi incelemesinin tamamen konusu dışındadır. O nedenle, burada, bilirkişiyi ilgilendiren husus, sadece ve sadece inceleme konusu bant çözümlerinde yer alan sözlerin TCK'nun 142. ve 312. maddelerinin ihlâlini teşkil edip etmediği hususudur.

Marksist-Leninist düşünce sisteminde teori-pratik bir bütündür. Konuşmacılar, konuşmalarında teoriyi genel terminolojiyle ifade ettikten sonra, örneğin, sosyalist devrim, sosyalist parti, işçi kitleleri partisi, devrimci parti, devrim ancak proleteryanın yapacağı bir iştir vs., sosyalist pratiği tartışmaktalar ve burada Türkiye bakımından sonuçlar çıkarmaktadırlar. Konuşmacıların sosyalist pratik diye açıkladığı şey sosyalist ülkelerdeki komünist partileridir. Bu partilerin temel özelliği ihtilale devleti ele geçirmiş olmalarıdır. Konuşmacılar, bir yandan bu partileri model olarak tartışırken, öte yandan legal siyasi partilerin Türkiye'de kurulmasının mümkün olduğunu söylemektedirler. Konuşmacılar, Batı Avrupa deneyini görmemelerine, hatta reddetmelerine rağmen Türkiye'de legal sosyalist partilerin kurulabileceği noktasından hareketle Türkiye'de sosyalist partinin niteliğini tartışmaktadırlar.

Bu durumda, TCK'nun 142. maddesi karşısında iki şekilde düşünmek mümkündür. Eğer propagandanın konusunun nihai amacın değil amacı gerçekleştirmeye matuf vasıtanın şiddeti içermesi olduğu ölçüsünden hareket edilirse, konuşmacılar da ihtilalci sosyalist partilerden söz etmekle birlikte Türkiye'de legal zeminin bulunduğu varsayımından hareket ettiklerinden, "devleti ele geçirmede" yahut "iktidara gelmede" vasıtanın meşruluğu söz konusu olacağından, fiilleri 142. maddenin ihlâline vücut vermeyecektir. Ancak, teori-pratik bir bütün olarak ele alınıp Marksist-Leninist düşüncenin zaten bünyesinde şiddetin mevcut olduğu, ihtilâlsiz sosyalist devriminin mümkün olmadığı, ihtilâlin ise temelde bir şiddet hareketinden başka bir şey olmadığı varsayılırsa, konuşmacıların Türkiye'de sosyalist parti için legal zemin bulunduğu varsayımına rağmen, varsayımlarla tartışılan konu arasında mantıksal çelişki bulunduğundan, konuşmacıların konuşmaları TCK'nun 142. maddesinin ihlâline vücut verecektir. Zira, teori ve pratiğiyle bir bütün teşkil eden Marksizm-Leninizmin teorisinin propagandasının suç teşkil etmesi halinde, pratiğinin bundan ayrılarak ayrı bir muameleye tabi kılınması mümkün

olmamak gerekir. Marksist-Leninist-Maoist pratik üzerinde tartışma ve bunun istenmesi, Marksist-Leninist-Maoist teorinin istenmesine eşit ve belirtildiği üzere teori ve pratik birlikte ismine ne denirse den- sin, sosyalizm, bilimsel sosyalizm, Marksizm-Leninizm, devrimci sos- yalizm vs., komünizm düşüncesine vücut verir.

TCK'nun 312. maddesi "Kanunun cürüm saydığı bir fiili açıkça öven veya iyi gördüğünü söyleyen veya halkı kanuna itaatsizliğe tah- rik eden kimse..... cezalandırılır.

Halkı; sınıf, ırk, din, mezhep veya bölge farklılığı gözeterek kin ve düşmanlığa açıkça tahrik eden kimse..... cezalandırılır. Bu tahrik umumun emniyeti için tehlikeli olabilecek bir şekilde yapıldığı tak- dirde faile verilecek ceza..... artırılır" demektedir. Konuşmacıların konuşmalarında maddenin ihlâlini teşkil eden bir hususa rastlanma- mıştır.

3- SONUÇ

Yukarıda belirtilen nedenler karşısında "sosyalist partide parti içi demokrasi" isimli panelin bant çözümlerindeki konuşmacıların beyanları:

1- TCK'nun 312. maddesinin ihlâli niteliğinde görülmemiştir.

2- TCK'nun 142. maddesinin ve konuşmacıların "sosyalizm" de- diği "Marksizm-Leninizm-Maoizm" in, daha genelde "Komünizmin" farklı anlaşılmalara yer vermesine göre:

a) TCK'nun 142. maddesindeki şiddet unsuru, tarihi-toplum- sal-siyasi-gerçekliğini yansıtan İtalyan doktrini ve uygulamasın- da olduğu gibi propagandanın konusu beyanlarda niha amaca değil de amacı gerçekleştirmeye matuf vasıtaların cebriliğine bakılırsa ve konuşmacıların çelişkili gözükmekle birlikte "legal zeminde" kalma düşüncelerine itibar edilirse, konuşmacıların beyanları TCK'nun 142. maddesinin ihlâline vücut vermez.

b) Ancak, TCK'nun 142. maddesindeki şiddet unsurunun Türk doktrini ve uygulamasında olduğu gibi Marksist-Leninist-Maoist düşüncede zaten düşüncenin bünyesinde mevcut olduğu kabul edilirse, konuşmacıların Türkiye'de sosyalist partilerin yasal zemini bulunduğu- nu söylemesine rağmen, tartıştıkları konuda Marksist-Leninist-Maoist parti modellerinde parti içi demokrasiden söz ettiklerinden, bu tip partilerin temel niteliğinin ihtilâle devleti ele geçirmek olduğundan,

ihtilâl Marksist-Leninist-Maoist düşüncede silahlı mücadele anlamına geldiğinden, parti içi demokrasiyle Marksist-Leninist demokrasilerde parti içi demokrasi kastedildiğinden, bu düşüncede teori-pratik ayrımı yapılamayacağından, pratik Marksist-Leninist düşüncenin bölünmez bir parçası olduğundan, çünkü Marksist-Leninist teori ancak o düşüncede Marksist-Leninist pratikle gerçekleşebileceğinden, konuşmacıların konuşmaları, paneli takdimcinin beyanları TCK'nun 142/1. maddesinin ihlâline vücut verir*.

---

* Sadece yazım hataları düzeltilmiş ve terim birliği sağlanmıştır.